

Titel: Patriotiske Tanker over Fædrelandet til nøiere og nærmere Undersøgelse og Eftertanke, hidsendt af Or*t*ng, uværdig Sogne Degn til nye Lars Kirke paa B*r*h*lm.

Citation: "Patriotiske Tanker over Fædrelandet til nøiere og nærmere Undersøgelse og Eftertanke, hidsendt af Or*t*ng, uværdig Sogne Degn til nye Lars Kirke paa B*r*h*lm.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 14*, J.R. Thiele, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_014-shoot-workid1_014_005.pdf (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 14

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Patriotiske
Tanker over Fædrelandet til nøiere og
nærmere Undersøgelse og Eftertanke,
hidsent
af Or*t*ng,
uværdig Sogne-Degn til nye Lars Kirke paa
B*r*h*Im.

Kiøbenhavn 1771.

Trykt og findes tilkiøbs hos Joh. R. Thiele,

2

Aprobatio

Nærværende lille Skrift, kaldet: Patriotiske Tanker over Fædrelandet, har jeg igiennemlæst, og derudi befinder den ærværdige Autors velmenende Hensigter og ugemeene Nidkierhed for Riget og Landet, og da dette er det første Skrift som vores ærværdig-Geistlige i dette Aarhundrede har ladet komme for Lyset, naar jeg undtager Brude- og Liig-Vers, eller unyttige Anmærkninger over Kometer, og andre forunderlige Tegn paa Himmelen, da anseer jeg det sandelig værdig at læse, og ønsker det ved Trykken maatte komme for Lyset.

R*nn* Metropolis B*h*Im d. 3 Sept. 1771.

S.A. P*L*d*n

Imprimatur in fidem protucolli,

C L * v * s M*g*st*r

3

Min i Gud foreenede

S o g n e - P r Æ s t

og Medbroder i Ordet den

Velædle, Velærværdige og Vellærde

Herr

M. L*t. Sognepræst for nye Lars Kirke og Gudhiems Menigheder.

Samt

hans elskelige Hustrue,

som Elskere af Lærdom og Statssager.

Forønskes naade, Lykke og Salighed

4

Velædle Hr. Pastor! Samt dydige Madamme! Velagte udaf Stand, Velbaare udaf Stamme, Velædle Ægtepar, Vellærde begge To, Velmeriterede for Nye Lars Kirke-Boe. Jeg dedicerer her et Skrift til Eders Ære, Det Eders høie Navn paa første Blad skal bære, Det er min skyldig Pligt, at jeg maa bære hen Til Eder det, som først er kunstlet ved min Pen.

5

I dette Skrift jeg har optegnet Rigets Beste,

Ei Troja Undergang, ei Kuur for syge Heste,

Aviis- Komete-Snak; nei, Rigets sande Vel, Er det som Strømmeviis flod af min Tænke-Siel.

Jeg her randsager vidt og bredt i alle Stænder,

Jeg taer dem i Forsvar, som Vold og Uret hænder, Jeg laster tvert imod de Snyltegieste, som Udsuer Rigets Marv, og støder Staten om.

Forsmaaee det derfor ei, jeg veed man pleier gjerne, At sige: dette er kun Spind af Degne-Hierne;

Men Velærværdige! De kiender best det Pund, Som ligger i min Siel, saa vel som i min Mund.

6

Jeg ønsker dem igien saa mange gode Dage,

Som De har Skieg og Haar paa Deres edle Hage, Som der er Draaber i den vældig Sommer-Regn. Der ønsker Eders troe og hulde

Sogne-Degn.

Nye Lars Kirke Degne-Residents d. 3 Septembr. 1771.

7

Til Læserne! Velagtbare kiere Landsmænd! besynderlig

I, mine kiere Sognefolk, og Medhielpere i den hellige Sang til Guds og Kirkens Tieneste! allesammen gunstige Læsere! Fred være med Eder alle! Amen. Jeg kan ikke forbiegaae ved denne gode Leilighed at bevidne for eder den inderlige store Kierlighed jeg bær til eder alle i Siel. Jeg siger reent ud eder alle, ingen undtagen, høie og lave, lærde og lege

8

over det hele Land, besynderlig eder mine Sognefolk, og allermeest eder, som elsker Gudstienesten, og dens hellige Tienere, som ei allene flittig besøger Kirken, men endog viser Skjønsomhed ved adskillige Lejligheder, at nærme eder til mit og min Medbroders Alter med runde Gaver af Landers Mynt. Jeg siger endnu engang jeg elsker eder, og gid jeg kunde aabne mit Hierte for eder, gid mit Bryst var et Speil, hvor igiennem I kunde see der ind, I skulde snart komme til at erfare hvad I neppe vilde troe, at eders Navne ere derudi indgravne. Jeg forsikrer eder paa min Ære, (thi I veed en geistlig Mand ikke maa sværge, langt

mindre kan, maa eller vil lyve,) at jeg aldrig kan glemme eder. Naar jeg legger

mig og naar jeg staaer op, efter at have

skyllet min Mund, læser jeg mine Bønner, hvorudi jeg først erindrer eders Velgaaende, dette vedvarer hele Aaret igiennem, at ingen Dag gaaer forbie, dog iagttages om Høstens Tid, da jeg beder trende Gange

for eder om Dagen, at eder maatte gives en god knuget skudet og overflødig Maade af Jorden.

9

Jeg var den Allerutaknemmeligste, om jeg negtede, at I io ogsaa paa alle Maader har viist eder gavmilde imod mig, endog den Tid, da man truede eder paa Liv og Gods, og berøvede eder til det alleryderste for Skatten at betale; men jeg græd sukkede og bad for eder, indtil I endelig i Naade blev fritagne. Jeg maa ogsaa tilstaae, jeg har seer eders Erkiendtlighed derfor imod mig i overflødig Godhed, desforuden altid eders christelige Tænkemaade, i at gjøre Got imod dem, som for eder i Bøn, Formaning og Sang maa bære Dagens Byrde og Hede.

Jeg takker eder hermed paa det allerkieligste og ønsker eder igien overflødig Naade og Velsignelse, ei

allene paa eders Agre, ar der maatte vore tvende Ax paa hvert Straae, tvende Kierner i hvert Korn; men endog at eders Huuse maa formeeres med Livs-Afgrøde, at om det var muligt, eders Hustruer tvende Gange om Aaret maatte føde Tvillinger, saa glædedes baade I og jeg, og begge erlangede Nyttens af vore Ønskers Opfyldelse.

10

Nu elskeligste Læsere! I vil vel undre over, at see disse hidsige Patriotiske Tanker fra dette kolde Eiland, og mig, som altid har levet et roligt og stille Levnet i al Gudelighed og Ærbarhed, at fremstilles blandt den store Sverm af Skribentere.

Jeg maa selv tilstaae, at jeg ikke behøvede at gaae over Bækken efter Vand, her findes alt for meget at skrive om inden vore egne Dørre, hvorledes Landet Aar fra Aar tager af ved den alt for store Udførsel af dets Produkter, hvorledes Negotien har faaet en saa stærk Svede-Drik, at den er anstukket af en Feber, og i Raserie vil jage Kiøbmændene paa Døren, hvorledes General Staten maa lade sig ledsage paa sine Reiser med tvende ladte Flinter, ligesaa mange Pistoler, foruden Kaarder og Sabler; men dette er kun smaa Ting som jeg overlader til andre, og heller bemøier mig med det, som kan være mig en Ære, og mine Børn og Efterkommere en Erindring efter min Død. men antangende Aarsagen, hvorfor jeg just har skrevet Patriotiske Tanker over Fæ-

11

drenelandet, maa jeg ikke forbiegaae at mælde, at adskillige Forvarsler fra den guddom-, melige Bestyrelse, har nødt mig disse Tanker af: Ingen kan nægte, at jo Menneskene tit og ofte advares om en eller anden forestaaende Ulykke: saadanne Mindelser har ogsaa baade indvortes og udvortes hendet mig i Aar, der spaaer mig sikkrere end ti Kometer en forestaaende Ulykke over mit Fædreneland. Det bliver for vidtløftigt at opregne dem alle: Først, angaaende min Fortieneste, har jeg havt de største Tegn paa Himmelen. Vrede: jeg har i dette hele Aar kun havt to Ligbegiengelser til en Daler og et Testamente til en Mark, tre Barne-Daaber og ligesaa mange Kirkegangs-Koner, Fortienesten for Sang, Amen, Sandstrøelse & c. i alt Summa Sumarum 5 Mark, en Brude-Vielse, og I veed det var min egen Udbygger paa min Grund. Foruden dette har jeg havt Forvarsler ved mange andre ulykkelige Hændelser.

Min beste Bucephalus, som bar mig til Sogns, styrtede paa min Stald, en Soe fik 10 Grise, og aad dem selv alle

12

op for mig, mine Bag-Værelser faldt ned af sig selv, ligesom ved et Jordskielv. For at oprette denne Skade, besluttede jeg at ville vinde mere end sædvanligt paa min Tiende; til den Ende fragtede jeg et Fartøi, som skulle føre alt mit Korn og Havre til Hovedstaden at sælges; men otte Dage efter fik jeg Bud, at Tienden og Fortienesten laae paa Havets Bund. Naar jeg ikke vil tale om de mange Spøgelser, som i Aar har ladet sig tilsyne for mig,

skiønt jeg er født en Søndags Nat. --- ---

Jeg kunde ikke skrive et Testamente, uden Disse onde Dyr var tilstæde, nappede i min hvide Nathue, slog Brillerne af min Næse, kastede Pennen af Haanden, naar jeg vilde optegne den Afdødes tilbørlige Roes, ja, de var saa nederdrægtig, at de plat ikke ville vige, omendskiønt jeg korsede mig, lagde først Staal af en Hesteskoe paa Bordet, der oven paa Brorsons Psalme-Bog, den Bedendes-Kiede og Brokmans Huus-Postil. Disse og andre Forvarsler om en forestaaende Ulykke over Fædrenelandet kunde ikke

13

andet end forurolige mig. Jeg fortalte det til min Sognepræst, og bad ham, at han endelig vilde skrive noget til Statens Rettelse.

Han svarede koldsindig, saa længe han ikke faae sine Collegæ Ancedéntes skrive, vilde han ikke heller, og for Resten var Høsten for Haanden, som gav ham andet at tage vare. Jeg gik ivrig i Aanden hiem, og i en gammel Nucleus opkastede de to latinske Ord, hvorved jeg erfarede, at Præsten havde med de Ord givet mig en Streg; thi Collega betyder en Staldbroder, og Antecedens en som gaaer foran, at siden jeg maa gaae foran ham i Kirken og lukke Døren op, skulde jeg ogsaa bryde Isen for ham i at skrive.

Jeg overleverer den gunstige Læser nu dette lidet Skrift, Statens Beste angaaende, til Tegn paa, at jeg tør lade min Forstand komme for Lyset.

Det opblæser mit Mod, at jeg ved denne priselige Gierning har lagt mig Ære ind frem for min Meenighed, ellers kan

14

de pløie saa got som jeg, saae faa got som jeg, ja synge har jeg lært dem faa perfect, at de mangel Gang kommer mig til at tie som er deres Degn.

Jeg ønskede nu at dette lille Skrift maatte blive saavel imodtaget, som jeg velmeent dermed har hensigtet til Rigets Beste og mine Landsmænds samt Læseres Fornøielse og Eftertanke.

Skulle jeg ikke for ilde blive tilredt af de kritiske Regnskabs Skrivere eller hvasse Urgaardsmænd, skal jeg oftere lade mere komme for Lyset til Videnskabernes Nytte.

Læserne maa undskylde, at jeg for Sikkerheds Skyld har ladet Velædle, Velærværdige og Vellærde Hr. Cl*v* imprimere dette Skrift, da jeg ikke vidste om Skrivefriheden var ophørt siden sidste Skibs-Leilighed gik herfra; thi vi har ingen Post, vi hielpe os med Skibe, som gaaer ved Leilighed til Hovedstaden.

15

Desforuden haver Hans Velærværdighed Hr. S. A. P-l-d-n fopnte fuo givet Mine Patriotiske Tanker sin respective Applaus, som jeg haaber vil des mere recommendere det hos Læserne. — Allesammen Gud befalet.

Jeg forbliver

den gunstige Læseres

Forbedere

Darum ut Supra.

og

Nye Lars Kirke-Sogns uværdige Forsanger

O*t*g

16

Patriotiske tanker Kierlighed til Fædrelandet begynder med et Menneskes Fødsel, indvies ved Moderens Bryst, opammes i Vuggen, og tiltager fra Aar til Aar, tillige med Forstanden. Den er saa forbunden med Fædrelandets Beste, at den aldrig kan roliges, den betænker hvad der kan gavne det, den indseer hvad der skader det. Kort, den svæver imellem Haab Frygt, Glæde og Sorg, naar det enten gaaer vel eller ilde til for Landet.

En retskaffen Patriot, betænker det Sted han næst Gud og sine kiere Forældre har for sit Liv at takke, naar han overveier den Opdragelse og Forsørgelse, som Landet

17

har givet ham, besynderlig i sin Ungdoms Tid, da han ikke engang kunde være sig selv til Nytte, ei heller vente sig nogen Nytte af andre Steder, har derover Aarsag at ansee sig for en Skyldner af sit Fædreland, indtil at Døden gjør Skilsmisse imellem ham og Landet, og opløser det Forbindtigheds-Baand imellem dem begge.

Saadan Overveielse gjør Patrioter retskafne, at de hader Hyklerie for at opstige til Ære, og forkaster et interessert Væsen, for at samle sig Rigdom af Landet, da de seer deres Ønske opfyldt, naar Landets egne Indfødte maa see paa Landets Beste, og ikke uden grundig Overbeviisning udstødes fra at gjøre sit Land denne vigtige Tjeneste, som de af Natur og Fødsel frem for andre ere berettiget; thi disse kiender selv bedre end andre den Rede, hvori de er opklækket, de veed hvor svag eller stærk den er, hvor den mangler og hvor intet behøves. Disse Læger der kiender Statens Sygdom, kan indrette de beste Plaster til dens Lægedom, uden at ruinere den.

18

Jeg skielver ved at mælde om det som er tvert imod, naar fremmede Nationer skal see paa Landets Beste, naar de faaer Tilladelse at give Regieringen sine Raad til Landets Tarv, og samme nøjere uden videre Betragtning skal følges. Ak! mon da den retskafne Patriot uden Rørelse kan see paa, at hans kiere Fædreland, det Land, han saa høit elsker, og gandske har opofret sig, skal lide saa haardt et Stød? En retskaffen Patriot, siger jeg, som ikke lader sig indbilde af det almindelige Pøbel-Snak, at vi intet forestaaer, uden det skal læres os af Fremmede, han som anseer dem for Landers Forrædere, i det minste for Landets

Narre, som forkaster Landets eget, og intet biefalder, som ei har Smag af Tydskland, Lugt fra Frankerige, og seer engelsk ud; thi i nogle Aaringer har hele Staten gjort sig uhørlig Umage for at efterligne Frankerige og Engelland, ingen drister sig nu til et fornemt Selskab, om han ei seer sig i Stand til at skiære franske Caprioler, for Døren, ingen troer at have skiult sin Nøgenhed, om han ei er bedækket med en engelsk Fraque.

19

Det er naturligt at en Udenlandsk ikke kan raade til Landets sande Beste i hvor høit man end ophøier ham; thi hvor retsindigt han end meener det, maa han dog tilstaae, at han ikke kiender Rigets Omstændigheder; men ved alle sine Bestræbelser til dets Beste, finder man dog hans Hensigter at mede til en Efterlignelse af sit eget Fødelands eller andre Steders Indretninger. Og saadanne bliver efter Haanden Skyld udi, at man indtages af den fordærvelige Indbildning, at alt det der paafindes uden for os bør antages, enten det er til det Almindeliges Gavn eller Skade, uden at betragte, at Forskielligheder paa Regieringer, Religioner, Levemaader, ikke kan taale eens Forandringer og Indretninger; man indretter og forandrer, man indsætter og afsætter i Riget, blot fordi man vil det skal ligne andre.

Men det græsseligste er, naar udenlandske Herrer af Vankundighed eller onde Hensigter vil forandre Staten, og sætter Men neske-kierlighed til Side, naar de af Had eller egen Interesse afsætter nogle, indsætter

20

andre, Exempler herpaa gives i adskillige Collegier, hvor Contoir-Cheffer er afgaaet, nogle med nogen, andre med slet ingen Pension, da dog de fleste ere gamle Mænd, som paa anden Maade ikke kan fortiene deres Brød, uden i de Contoirer de ere opdragne udi.

Jeg vil ei tale om deres mange Folk, som alle med Herrerne ere blevne brødløse.

Man veed den, som har forestaaet en Kongelig Tieneste i nogle Aar for intet som adjungerende og succederende; da nu Tienesten bliver ledig gaaer han den Glip, i Følge Reskriptet, fordi han havde tient hos Herskaber, og søgt den Vei, som tilforn har befordret et Menneskes Lykke. Det kunde intet hielpe at hele Collegiet recommendede ham, og intet paa hans Dygtighed havde at udsætte. Man skulde dog tro, at om habile Folk var til Nytte, at den, som i saa lang Tid havde gjort sig Tienesten bekiendt, var dertil best duelig.

21

Tør jeg røre ved Skobørsterne, som blev begravet i Skoleholderens Stald, og der ere opraadnede, at de ikke skulle drive de franske Næser fra dette Skrift, vilde jeg allene erindre, at det dem angaaende Rescript ingen Forskiel gjorde imellem dem, som havde lært noget, og den som intet andet forstod end børste Skoe, bære Potten holde Bekkenet & c.

Det er unægteligt, at mange unge Personer og brave Mænds Børn, gik fra Pennen og Bogen til en Herres Liverie, for at gjøre sin Lykke, de har umueligt alle kundet være saa dumme, som adskillige har gjort sig Begreb om; thi det er bekiendt, at der almindelig tilspørges en Tienstøgende: Kan I fransk, skrive godt tydsk og dansk, accomendere, barbære, i øvrigt fremvise antagelige Attester, hvorpaa Address-Aviserne kan give tilstrækkeligt Vidnesbyrd. Naar saadan et Menneske af saa stor Capacitet, som ellers fem Informatorer kunde leve af, havde intet meer at vente sig, end 7 Mark ugentlig Kostpenge og 16 Rdlr. aarlig Løn, havde han vel ei væres saa daarlig at henslide sin Tid paa denne Vei.

22

Dog maa tilstaaes, at mange sløve Hoveder fra Herskaberne kom til Betienninger, ikke efter Fortienneste, som med den lærde Amtmand skrev under, i Absent af min Fuldmægtig, og havde fortient efter min Dom, at begraves med Resten under Koens R * *.

Torde man understaae sig at sige hen til den glimrende og høimodige Militair-Etat, skulle man derudi finde mange Tienere, og Tieneres Tienere. For Er. En Svend, som i nogle Aar har staaet i en Kram- eller Issen-Bod, og samlet sig der saa mange Penge, at han kan kiøbe sig en Officiers-Plads, bliver strax tituleret Herr Lieutenant von & c.. Hvem vil nu sværge paa, at bemeldte Lieutenant jo ofte har solgt Svidsker, Sirup & c., endog til Natmanden. Slige Lieutenanter ere ikke værdigere end de som fødes dertil, eller de, fom af sine ringe Forældre kiøbes derind, fordi de de intet andet har kundet lære.

Naar alt kommer til alt, findes der Musereder i alle Stender, som ikke lettelig udryddes, og er Riget til Byrde.

23

Men aller værst seer det ud, naar man betragter hvorledes alle Slags Udenlandske af alle Haande Slegter, Folk og Tungemaal ere sammenblandede med os.

Dette kan i Almindelighed tilskrives udenlandske Raadsherrer, at det Rige, som ved sin egen bekvemmelige Forfatning har staaet fast, ja næsten været en Skræk for sine Naboer, maa bæve hvert Øieblik for at see sin sidste Undergang; det skielver med Billighed for at høre tale om sine Fiender; thi det seer, at Eenighed, Staldbroderskab, fornemmelig det kiere Landsmandskab er brækket, som frem for andet skulle befæste deres Troskab, og bestyrke deres Nidkierhed til at forsvare deres Konge, deres Land, deres Boliger, deres Slægt, in Summa, opmuntre dem til at vove det alleryderste.

Man behøver ikke Beviis paa det som faa ofte skeer, hvor Udenlandske indsniger sig i Riget, og enten nyder Hamans Sæde, eller i det ringeste faaer Plads inden Slots Porten, at jo mange af hans Lands-

24

mænd bliver ogsaa antaget blant Rigets Indfødte. Man spørger just ikke, om samme maa forlade deres Land for umaadelig Giæld eller anden ulovlig Behandling, nok er det, de er i Landsmandskab med den udenlandske Minister, følgelig kan intet hindre, at de jo maa antages. Deres velbaarne Landsmands Recommendationer, deres egen medfødte Pralerie, Hyklerie og Gesvassighed, giver dem Anseelse, og forskaffer dem de vigtigste og fedeste Embeder i Riget. Til Rigets største Skade skeer det da, at disse, naar de har proppet sig vel mæt, og af deres Indtrader samlet store Midler, faaer de Dimission, og forlader Tienesten og Riget med Skabene, Kisterne og Lommerne fulde af indenlands Mynt.

Man har desforuden Exempler, at adskillige Generaler og Geheimeraader, efterat de en lang Tid har udgydet deres Projecter, ere blevne afskedigede med saa tilstrækkelige Pensioner aarlig, som vor hele Øes Indkomster ikke forslaaer til at udrede.

Det er ikke at undre over, at de Indfødte selv maa mistvivle om deres egen Troskab imod Fædrenelandet, naar de seer, hvor-

25

ledes man vrager og forkaster dem, de seer, at de Embeder, som de af Natur, Fødsel, og egne Fortjenester vare værdige, tages fra dem, og gives Fremmede, som oftest saadanne, som enten ikke ere det værdige, eller forestaaer det med Troskab og Redelighed.

Det kommer endelig an paa, naar Kongens Ære og Landets Beste kræver Undersaatternes Troskab og Nidkierhed til det yderste, og Blodet skal besegle samme, da vil det intet hielpe, man sætter en Indfødt ved Siden af en Udenlandsk til Skildvagt, naar mindste Leilighed gives, seer man (Erfarenhed har lært det,) at disse gaar fra Land, fra Chef, fra dobbelt Gage & c., til

et andet Partie.

Man kan nu let troe, at Betragtning over disses Utroskab, og Erindring om Udelukkelsen fra alt det Gode af Fædrenelandet, betager de endnu staaende Indfødte Modet,

at de ikke viser sig saa troe, saa nidkiere, saa standhaftige, som de ellers havde vist

sig, at det endelig som Tragoedien, faaer et sørgelig Udfald.

26

Disse og andre ubehagelige Følger bliver det Riges Deel, som lader sig raade og omdreie efter udenlandske Herrers Raad,

Den gunstige Læsere, som er nærmere ved Hove end jeg, og som der faaer større Indsigt i Statsforfatninger, end her paa denne Øe kan læres, vilde gunstigst overse de Feil, som kunde være begaaet, og legge selv mere til, hvor her mangler.

Jeg tør nok give mig selv Navn af en lærd og vel studeret Mand, fast jeg er kuns Degn; thi her paa Landet er ingen af de Højædle Højærværdigheders Kudsker eller Tienere indsneget til slige høie, hellige, ærværdige, gudelige og geistlige Embeder. Nei, den gunstige Læser! maa ikke ansee mig eller mine Med-Collega paa vores Ør med slige Øine. Jeg har frekventeret den latinske Skole i R*nn*, siden den berømmelige Skole i N*sch*v derefter blev jeg antaget til Akademiet, hvor jeg cum lauda & honoro aflagde begge mine Eramines siden i fiorten Dage reiste udenlands, og besøgte det berømmelige Akademie i London i Skaane og Alchmar i Sveits, siden Conditionerede fem Aar i Jylland, hvorfra

27

jeg af Gud og Kongen blev kaldet til det Hellige Degne-Embede i Nye Lars Kirke-Sogn paa B*hl*.

Dog dette uagtet maa jeg tilstaae min Indsigt i Stats-Indretninger ikke er steget til den Høide her paa Landet,

som jeg gjerne ønskede, foruden en heel Deel jeg har glemt fra den Tid, jeg laae som Rus i Hovedstaden, og havde lært hvad Regjeringer og Statsforfatning var.

Men jeg gaaer alt for vidt fra mine Patriotiske Tanker, og udbeder mig først Forladelse for denne Feil; men det kan let indløbe for en Degn. Jeg erindrer mig i Aaret 1740, just den strenge Vinter, at jeg begik ligesaadan Udskeielses Feil. Jeg skulde synge til Offers, og just da jeg havde begynt Psalmen, kom Præstekonen, som første Gang skulle ofre mig, og gav mig en heel Femten Skilling, jeg blev saa altereret over denne uventede Gave, (thi en Degn hos os faaer ellers kun høit 4 Skilling,) at jeg drog de sidste Ord af: Min Siel nu lover Herren, 5 Alen uden Kirkedøren, og havde nær med det samme kommet til at ende min Tone. — Men for at komme igien til mine Patriotiske Tanker, maa jeg skride til det foregaa-

28

ende, hvor man seer den Skade et Rige maa lide, naar Udenlandske antages til saadanne Embeder, hvorpaa Rigets Vel beroer.

Det som kunde undskylde den skadelige Antagelse af Udenlandske, blev efter mine Tanker

alleneste dette.

Naar man antog saadanne, som havde forestaaet et andet Riges Administration, og derved gjort sig berømt, og desuden besad en skarp Indsigt i nøie at undersøge Rigets Omstændigheder, en god Eftertanke i at indrette Staten, og overalt en redelig Hensigt til Rigets Beste. Jeg siger, man kunde kalde det en velmeent Hensigt, naar man søgte at indlokke saadanne i Riget, enten ved store Præsænter eller høie Ære-Titler, faste Godser, eller andre Beneficiers Afleggelse, naar de først viste sig lige saa troe her, som i et andet Rige.

Dette kunde synes mere fordeelagtigt for et Rige, end at antage en anden, som havde gjort sig berømt i en eller anden Videnskab, enten han var en god Doctor, Theologist, Philosoph, eller Mester for adskillige Sprog, hvori han kunde stige til en anseelig Høide, og være en god Mand i den Circul. En god Patriot kan aldrig troe, at denne som en Rigs-Oecono-

29

mus, Statsminister, General til Lands og Vands, Chef for Collegierne & c., kan allevegne gjøre de for Riget nyttigste Indretninger. Kunde Videnskaberne allene udrette saa store Ting, jeg svær, i Følge min Dygtighed og Skole-Testimonium, at jeg bedre end den rige Klokke, skulle kunne drikke mig en Consistorialraad ind i Frokost. Men Gud bevare mig fra saa forfængelig Indfald paa min Alderdom. Jeg vil altid tænke med Poeten:

Soldaten veed sin Marsch, og Præsten kan sin Bog,

Men hvis de bytter Stand de bliver begge Drog.

Det er enhver best bekiendt, hvor let vore Øine kan forblindes og bedrages, og dette giver andre Nationer Anledning til at bedrage os. De besidder imod os en stor Veltalenhed, en let Tunge til Pralerie om deres egen Værdighed, til Hyklerie om deres Befordreteres ugemeene Dyder, hvorved de indtager dem, og saaledes indstieler sig til Ære og Høihed. Jeg kiender en Nation i Europa, hvis Munde løber som Mølle-Hiul, at de kan have talt 10 ja 20 Ord, inden vi faaer et eeneste afpasset, indcirklet og udledsaget af Munden, dette forfører os til at troe, at disse Folk har dyb Indsigt og Forstand om mange Ting; thi ellers havde Munden in-

30

tet at tale, ved dette samlet med Hyklerie, har disse Folk et stort Fortrin iblandt os, og enten det er i Regjerings-Staten, eller de almindelige Stænder, seer man disse opsvinge sig til de beste Æres Poster.

Da jeg laae ved Akademiet, frekventerte jeg en Tydsk Professors Collegium, som maatte udtrykke sig paa Latin, da han ei forstod vores Sprog; men imod det latinske Sprogs Natur, lod Munden løbe, ligesom han pleiede tale Tydsk, herved fortalte han sig ofte, i Steden for Physica, sagde Fisica, i Steden for Vivo, Fifo, hvorved han blev ganske uforstaaelig for alle sine Tilhørere. Jeg spurgte engang en af mine gode Venner uden for, hvad det var Professoren i Dag forklarede paa sit Collegium? han spurgte mig igien, om jeg ikke havde Øine? Jeg svarede, at jeg baade havde Øine, og kunde see Professorens Mund løbe i fuld Galop. Ei, svarede han, saa har du nok; jeg gaaer her for at have den Fornøielse at see Manden snakke, og naar jeg dermed insinuerer mig, kan det aldrig feile, han jo for mine 4 Rdlr. maa give mig 1 a 2 Bene til Examen Philosophicum.

Jeg kan ei nægte at jeg Tusinde Gange sukkede ved mig selv over den græsselige Hoved-

31

feil, at antage saadanne Exulanter til saa vigtige Embeder: Jeg kan ei sige, enten han var kaldet herind, eller

selv havde indsneget sig; men dette veed jeg, at han var Akademiet til intet nyttig, af Aarsag, at han ikke forstod Landets Sprog. Det eneste Dansk han havde lært, var det han sagde til Studenterne, førend de blev tegnet hos ham: Til Paaske faaer jeg Penge.

Jeg græmmer mig ved at see tvert imod, saa mange lærde og velstuderede Studenter, at henslide deres Tid uden minste Haab om Befordring. Iblandt andre kiender jeg en, min Landsmand 40 til 50 Aar gammel, som i Lærdom giver snart ingen efter, og har gjort sig berømt ved adskillige Leiligheder, han maatte supplicere i lang Tid. inden han fik Værelse paa et af Collegierne; men han kommer til at søge sin Livstid, inden man skiønner paa at give ham det Brød, han er værdig.

Var jeg nærmere Hovedstaden, skulle jeg endnu udmaale nogle Alen af patriotiske Tanker, at Væven kunde blive fuldkommen. Vi vil slutte denne liden Tractat, med den Psalme:

O! Gud af Himlen see hernmd, og lad dig dog forbarne & c..

32

Bøn til Slutning.

I lærte Kiempe-Mænd! og store Bierge-Jetter?

Hvis Navne Rørelse i mine Tarme sætter,

I Underjordiske! som pleier synes graa,

Til sidst i Nisse-Mænd, med røde Huer paa.

I som vor ganske Land har taget under Hænder,

Og os forsvarer for og bag i alle Ender,

I som høitidelig i Templerne vil boe,

Dog en er i min Stald, at passe paa min Koe.

Jeg raaber knælende, jeg synger, nyner, tuder,

O! hører dog mit Skrig i stolte Bierge-Guder!

Jeg pudret min Paryk, tog Blade-Krage paa, At dog engang Gehør jeg maa hos Eder faae.

I Staten seer er syg og staaer paa svage Pedes,

Man gir dem Draaber ind som skaffer tynde Sedes, Man smør dens Ledemod; men dog det hielper ei, Om I det døde Kiød ei tager bort sin Vei.

Naar I Großpralere, Kalmukker, Mamelukker,

Og andet fremmet Tøi af Veien for os plukker,

Og tager dem saa smukt ved Vingebeen og Haar, At de det samme Drag som de os undte faaer.

Saa vil jeg ære jer, saa længe der er Noder

Og Triller i mit Liv, saa længe Søe har Floder, At I maa tryggelig blant os og vores boe, Det ønsker den som har til Stammenavn et O.